

ÉPÍTŐ IPAR

MŰSZAKI HETILAP.

Tartalom. Búcsúzó Ybl Miklóstól. — A mester. — Budapest építőművészete. (Vége.) A pécsi színház-tervek. — Vegyesek. (Rajzmelléklet: A budapesti unitárius templom belső berendezése I.) — Magyar Mérnök- és Építész-Egylet. — A budapesti építőmesterek, kőműves, kőfaragó- és ácsmesterek ipartestülete. — Fővárosi ügyek. — Ajánlati árlejtések. — Pályázat. — Tervpályázat. Hirdetések.

BÚCSÚZÓ YBL MIKLÓSTÓL.

Mondotta a boldogult sirja fölött Tolnay Lajos, a Magy. Mérnök- és Építész-Egylet elnöke.

Drága halott!

Megtört szívvel jelentünk meg élettelen poraid előtt, hogy — mielőtt visszaadnók a földnek azt, a mi benned a földből való volt — búcsút vegyünk Tőled.

Kimondhatatlan a fájdalom, megmérhetetlen a veszteség, melyet távozásod által, családnak, barátainak, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek, a művészetnek, a tudomány és a hazának egyaránt okoztál. A legjobb családfő, a leghivebb és legönzетlenebb barát, egyesületünknek pótolhatatlan oszlopa, a művészet és tudománynak lelkes bajnoka és felszentelt papja, igaz hazafi és a haza legszorgalmasabb munkásainak egyike valál.

És ezért elvesztésed feletti gyászkönyeink nemcsak most hullanak, midőn földi maradványaidat örök nyugvó helyükre helyezzük, hanem hullani fognak mindaddig, míg kortársaid közül egy is él, és mindannyiszor, a hányszor Reád emlékezni fogunk.

Midőn Tőled válni kényszerít a végzet, enyhítő ír gyanánt és vigaszul csak az szolgál nekünk, hogy nemes lelked és fennkölt szellemed halhatatlan lesz, nemcsak a mennyben, hanem itt e földön is.

Alkotásaid örökre hirdetni fogják azt a menyei ihletet, mely fáradhatatlan munkásságod minden percében egész lényedet áthatotta.

A nemes és magasztos izlés, mely minden művedet jellemzi, — a tudomány, melylyel azokat végrehajtottad, korszakot alkotott e hazában.

Ha kortársaid, vagy a következő nemzedék nyomdokaidat követni képes lesz, ezt annak a befolyásnak köszönhetik, melyet reájok Te gyakoroltál, és azoknak a hagyományoknak, melyeket Te utánnad örökölnék.

Te voltál az, ki e hazában az építést valódi művészetté emelted. Neked köszönhetjük, hogy a kövek e hazában is megtanultak beszélni, és szavuk a lelket emeli, a szívet nemesíti.

Így lettél Te halhatatlan e földön, — így gyakorol a Te nemes lelked, a Te magasztos szellemed befolyást nemcsak mi reánk, hanem mindazokra, kik műveidet valaha látni és csodálni fogják.

Örök hálánk kíséren mindezekért csendes sirodba; — az a megnyugvás és elégtétel legyen nemes lelkednek jutalma, hogy nemcsak a veled együttélőknek, hanem a késő utókornak is megszerezted elismerését és bámulatát.

Nem hiába éltél, nem hiába fáradtál Te, mert megszerezted, de meg is érdemelted az örök életet.

És most Isten veled, drága halottunk, könnyű legyen testednek a föld, mely azt boritandja; nyerd el az égben azt a jutalmat, melyet — embertársaid meggyőződése szerint — itt e földön fennkölt szellemed és nemes szived által oly jól kiérdemeltél, és legyen a Te menyei osztályrészed oly gazdag, a mily gazdag szellemi hagyatékod e földön.

Isten veled! Isten veled!

A mester.

1814—1891.

E lapok életének is bekövetkezett a legszomorúbb napja: január 22-én elvesztettük legerősebb támaszát; kidőlt a mester, a kit vezércsillagul tekinteni tizennégy éven át megszoktunk, a ki ott állott bölcsőjénél, később erős kézzel, tettekkel bizonyított akarattal emelte föl a zászlót, a mely — a szomorú napok bekövetkeztekor — már-már hanyatlani kezdett; a ki, ha mi csüggedeztünk, soha nem szűnő bizalommal, soha nem gyöngülő tetterővel állott vezérül élénk s megmutatta az irányt, a melyben haladnunk kell és munkatársul szegődött, ha a mi erőnk már elégtelen volt, s a ki nem engedte, nem tűrte, hogy jövők iránt csüggedés fogjon el, kézen fogva vezetett át a vészesebb útvonal sikos lejtőin, nem hagyott elbukni, még meghajolni sem...

Alig egy hónapja, hogy emlékezéseinek gazdag tárházából a tőle megszokott lelkes buzgalommal mondatolta a cikket, a mely az ő mesteréről, Polláckról lapunk hasábjain megjelent; még félh őnapja sincs, hogy a M. Mérn. és Épít. Egylet mű- és középítési szakosztályainak ülésén elnökölt s mi — mint mindig — őszinte szívből kiáltók az ülés végén: »Éljen az elnök!« ... s ime ma: az öreg Ybl nincs többé!...

Ne várja tőlem senki, hogy a félt, de mégis váratlan csapás súlya alatt megfelelő szöveget találjak fájdalomunk méltó kifejezésére; ne várjon ma tőlem senki objectív méltatást... az idő majd lecsillapít, talán megnyugtató s akkor majd erre is képes leszek; ma csak subjectív érzelmeimnek bírok — elégtelen szavakkal — kifejezést adni.

Mesterünk volt, nemcsak abban az értelemben, hogy a tudás terén elsőül mindenikünk, föltétlenül elismerte őt; nemcsak úgy, hogy sokan közülünk tényleg, közvetlenül tőle nyertük képzettségünket; de mesterünk volt, mert ő volt a központ, ő volt a végső menedék minden ügyeinkben, minden bajainkban; ő volt a tanácsadás, a segítség, a vigasztalás, a gyógyítás kútforrása, a melyből annyian, mindnyájan, s oly sokszor merítettünk; egy valódi »pater familias« építőművészetünk családtagjai közt...

Reám nézve éppen huszonnyolc évig tartott az a szerencsés időszak, a mig vele a legőszintébb viszonyban élhettem: eleintén mint segédje, később — némely kisebb dolgaiban — mint társa; majd megajándékozott barátsága indulatával, aztán násznagyom, komám lett s megengedte, hogy oly bizalmasává lehessenek, a ki hozzá, minden körülmény közt, bátran fordulhattam, abban a föltétlenül biztos tudatban, hogy nála soha süket fülekre nem találok! — Elmúlt, meghalt, nincs, s részemre vigasztalásul csakis ez az emlék maradt meg, a melyre azonban a lelkemtől kitelő egész büszkeséggel büszkeszek életem utolsó órájáig...

S. ha fölmerül előttünk a kérdés, hogy ki fogja az ő helyét betölteni köztünk, lehajtott fővel kell reá felelnünk: senki!

Lesznek, igenis lesznek, mert kell lenniök, a kik szerepkörének egy-egy részét vállukra veszik s folytatják ott, a hol ő elhagyta; élet és művészet fejlődik tovább, s szelleme, a melyet halhatatlan műveiben ránk hagyott, megmarad közöttünk továbbra is; de az ő társadalmi, polgári, művészi, emberi egyénisége, mint ilyen pótolhatatlan; az, a ki az ő egész helyét betölthetné, nem született: az öreg Ybl helyébe nem fog lépni senki.

Arany szívének legyen köztünk az emléke áldott, áldott, áldott!

Ney Béla.

Budapest építőművészete.

(Végo.)

Budapest architektúrája ma három fajtára osztható; van sikerült, jó művészete, a mely akárhol számot tenne akármilyen művészeti központban is; a baj az, hogy ennek az iránynak kevés a képviselője, s hogy ezek közt is egy nagy rész — kivált a fiatalabbja — csak pályázatokon, vagy irodákban másnak a neve alatt szerepel. — Van azután Budapesten egy másik, unalmas, száraz lélekölő styl, a melyre nem tudok jobb nevet találni, mint az »építőmester-styl« karakterisztikus elnevezést. Ebben az A. mintájú ablakhoz hozzáveszem a B. mintájú párkányt, jól ügyelve arra, hogy az ablak éppen akkora legyen mint egy másik házé, a melyet ugyancsak most építünk, s így egyszerre többet rendelve meg, olcsóbban kaphatom; a párkányoknak meg össze kell vágni máshonnét megmaradt B. C. D. stb. sablonjaimmal. Egy más házon fölsőlegessé vált gyámkövek fölhasználhatása végett kicsit nagyobbra vagy kisebbre csinálom a főpárkányt, stb. stb. Erre talán nem kell példákat említenem, hiszen szembeötlenek; Budapestnek akármelyik újonnan épült utcáján menjünk is végig, mindenütt megtaláljuk az építőmester uraktól spekulációra épített bérházaknak ezt a gyönyörű fajtáját. Mondanom sem kell, hogy e házak aztán minőség tekintetében is olyanok, mint építőművészeti tekintetben, t. i. a lehető legsilányabbak.

Végre van egy harmadik fajta, s ez a legborzasztóbb. Itt nem a művészet szabadsága, hanem a féktelenség szabadoossága uralkodik; mintha csak azon vetélkednének a képviselői, hogy ki tud a másiknál hóbortosabb dolgot kigondolni, hogy ki tud féktelenség dolgában a másikon túltenni. Ez az irány a legveszedelmesebb, mert rendszeren tehetséges művészek tévednek erre a rossz útra, s így a nem képzett izlésű embert szemfényvesztő játékkal elkápráztatják. De mert a badarságok összehalmozása bizonyos gazdagságot is megkövetel, veszedelmes ez az irány azért is, mert drágítja az építkezést s vele a lakásbéreket — a mint e lapok múlt évi 48—50. számában igen érdekesen ki volt fejtve — még pedig annélkül, hogy a művészet valamit nyerne. Végre pedig veszedelmes, mert útját állja az építőművészet egészséges fejlődésének, megveti alapját az elfajulásának és elkorcsosodásának, mielőtt megizmosodhatott volna, és diszkreditál minket és művészetünket minden józan gondolkozású ember előtt. Ez az az irány, amely lehetetlenné teszi, hogy az egyes tehetséges művészekből adott új eszmék helyes úton kifejlődve, idővel egy új styl megszületésének alapját képezhessék. Ez ellen az irány ellen köll tehát közös erővel küzdenünk, s terjedése ellen minden tisztességes eszközt fölhasználnunk. S evvel el is jutottam fölszólalásom legkényesebb pontjára, mert sem ilyen vádakot nem szabad emelnem anélkül, hogy igaz voltukat példákkal ne bizonyítanám, sem pedig küzdelemre nem buzdíthatok senkit, ha az ellenfelet világosan meg nem mutatom.

Szégyenünkre legyen mondva, a példák tucatszámra hemzsegnének Budapest utcáin, s ugyancsak nincs megszorulva az, a ki bennük válogatni akar. Mennyire örültem pl. midőn Lechner és Pártos megépítették a m. á. v. nyugdíjintézetének az operávalszemközti levő bérházát; ime — gondolám — az elvetett mag, a mely ki fog kelni és szebbnél-szebb alkotásokkal fogja gazdagítani fővárosunkat. Ki kelt! de — ó jaj! a Buljovszky-villa képében, a melyet kritizálnom sem kell, annyira meglátszik minden vonásán, hogy teremője nincs arra hivatva, hogy ezt a stylt tovább fejlessze. Második követőjük volt az Egyetem- és Himző-utcák sarkán levő Ullmann-féle ház építészé; ez határozottan jobb, de semmiesetre sem tekinthető a Lechner és Pártos művéhez képest haladásnak. Ime egyik példája az elrontott iskolának.

VI. A »Pro patria« jeligés terv metszetekkel és építési leírással nem bírván — különben is mint programellenes elrendezésű mű, pályázatra alkalmasnak szintén nem találtott.

Végül VII. a »Próba« jeligés tervezet befejezetlen állapota, úgy a felfogás és elrendezés kezdetlegessége, valamint azon körülménynél fogva, hogy a színházépület hossz tengelye a Király-utca merőleges irányban helyzetett — pályázatra ugyancsak beválónak nem ismertett. (Folytatása következik.)

VEGYESEK.

Kinevezés. A király a József-műegyetemen Rejtő Sándort, a mechanikai technologia és Lázár L. Pált, a mezőgazdasági géptan nyilvános rendkívüli tanárát, az általuk ellátott tanszerekre nyilvános rendes tanárokká — a rendszeresített illetményekkel kinevezte, továbbá a vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter: dr. Schafarik Ferenc magyar királyi osztály-geológusnak, a technikai geológiából, — Kürschák József okleveles középiskolai tanárnak pedig a matematikából műegyetemi magántanárokká képesítését jóváhagyólag tudomásul vevén, nevezetteket jelzett állásukban megerősítette. — Budapest tanácsa a mérnöki hivatalban üresedésben levő állomásokra Orczy Gyulát, Orosz Jánost, Kölber Jánost, Kégl Árpádot, Kubinyi Imrét és Stégmüller Károlyt segédmérnökökké, Pláner Gyulát és Benedek Bélát mérnökgyakornokká nevezte ki — Harris Demetert, Jármay Jenőt, Fodor Istvánt, Kájlinger Mihályt, Szivos Gyulát, Könyöki Károlyt, Kommer Józsefet, Witkovszky Lajost, Szilágyi F. Lajost, Petrovics Mihályt, Fock Edét, Hubay Istvánt, Salkovics Károlyt, Linhart Józsefet, Virág Andort, Bartha Mórt és Jászfy Zoltánt pedig fokozatosan előléptette.

Mai rajzmellékletünkön a budapesti unitárius templom belső felszerelésének illetőleg butorzatának ismertetését kezdjük meg; az épületet magát már 1889. évi 1—9 számainkban öt darab rajzlapon bemutattuk; mostani közleményünk három lapból fog állni; az első lapon az orgona látható. Az épület és a bútorok tervei is Pecz Samutól valók, a kinek rajzai szerint a most bemutatott asztalos munkát Thék Endre készítette.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egyletben január 31-én a gépészeti szakosztály az egyesületi tanács ügyét tárgyalja.

† **Ybl Miklós** folyó hó 22-én reggeli 4 órakor rövid szenvedés után megszűnt élni. Halálát a főrendiház f. hó 24-iki ülésén Vay Miklós báró a következőképpen jelentette be a Háznak: Ybl Miklós, e nagyméltóságú ház élethossziglan kinevezett tagja, elköltözött az élők sorából. Az elhunyt hazánk legnagyobb építész volt; rendkívüli tevékenységgel párosult fönnkelt és előkelő ízlésével tervezett és szerencsésen befejezett művei megörökítik nevét e hazában. Eppen midőn az új királyi lak építése s a részletes tervek befejezési munkálatai körül fáradozott, akkor szólította ki a halál e kiválóan érdemes férfiút az élők közül, a ki mint ember rokonszenves egyéniségével és szerénységével mindenki becsülését és tisztelését vívta ki magának. A fővárosi közügyekben, különösen az építkezés terén élénk résztvett a boldogult s számos díszes fővárosi épület hirdeti tervezőjének szellemét és ízlését, követendő példaképpen a jövő nemzedéknek. Ugy hiszem, hogy a méltóságos főrendek óhajának adtam hű kifejezést, midőn az elhunyt ravatalára díszes koszorút helyeztettem el s a midőn felhatalmazást kérek arra, hogy a gyászoló családhoz részvétnyilatkozatot küldhessek s indítványozom, hogy a főrendek jegyzőkönyvileg adjanak kifejezést a gyásznak, melyet a veszteség felett éreznek. — **A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet** gyászjelentése így hangzik: »A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mély fájdalommal jelenti, hogy felejthetetlen alelnöke, tiszteleti tagja és a műépítészeti szakosztály elnöke Ybl Miklós f. é. január 22-én elhunyt. Nagy halottunk hült tetemei f. január hó 24-én — szombaton — délután 3 órakor fognak lakásán (VIII. ker. Múzeum-körut 18. sz.) beszenteltetni s azután a kerepesiuti temetőben örök nyugalomra tétetni. — Emléke halhatatlan közöttünk!

— A temetésen az egyesület tagjai testületileg vesznek részt. — Megemlíjtük, hogy az egyesületben f. hó 25-re tervezett családi estély — a gyász miatt elmaradt. — Budapest főváros tanácsa az elhunyt özvegyéhez részvétiratot intézett s azt folyó hó 24-én délelőtt át is nyújtották. A részvétirat szövege a következő: Méltóságos Asszony! Budapest főváros tanácsa mély megilletődéssel és a legőszintébb fájdalommal értesült a megmérhetetlen veszteségről, a mely Méltóságodat és tisztelt családját felejthetetlen emlékü kedves férjének Ybl Miklós főrendiházi tag, műépítész urnak elhunytá folytán érte. A megboldogultban, ki a főváros törvényhatósági bizottságának is tagja volt, az ország fővárosa egyik köztisztviselőben állott kitünő polgárát és fáradhatatlan becsületes munkását és monumentális épületeinek lángeszű megalkotóját veszítette el, kire nemcsak a főváros, hanem az egész ország mint a műépítész nagymesterére s közéletünk egyik díszére büszkén tekintett és méltán tekinthetett. Budapest főváros tanácsa, mely a megboldogultban, a vele való gyakori érintkezés alkalmából, a kedves, előzékeny modorú férfiút is ismerni tanulta, tudja és érzi leginkább a veszteséget, mely a főváros közügyeit a megboldogultnak váratlan elhunytá folytán érte. Épp azért őszintén osztozunk Méltóságod mély gyászában és fájdalmában, s szívből kívánjuk, hogy a bánat keserveit enyhítse azon vigasztaló tudat, hogy a megboldogult önfeláldozó munkássága s remek műalkotásai s ez uton szerzett — legfelsőbb helyen is ismételve méltó elismerésben részesült kiváló érdemei által az utókor hálás emlékezetét biztosította magának. Kelt Budapest főváros tanácsának 1891. évi január hó 22-én tartott üléséből. — Az általános részvét és a veszteség fölött érzett osztatlan fájdalom nagy arányokban jelentkezett a társadalom minden rétegében; már fennebb jelentettük, hogy miképpen adott Magyarország főrendiháza, Budapest főváros tanácsa és a Magy. Mérnök- és Építész-Egylet érzelmeinek kifejezést; a főv. közmunkák tanácsának határozata lapunk más helyén olvasható; — a számos-számtalan szebbnél-szebb koszorú, — melyek a halottas menetben három kocsit töltöttek meg — továbbá a temetésen részt vettek nagy tömege megannyi tanúi voltak a tiszteletnek és szeretetnek, melylyel a főváros lakossága a nagy halott érdemeinek adózott. Ott láttuk a temetésen Podmaniczky Frigyes bárót a főv. közmunkák tanácsa alelnökét, Rupp Imre min. tanácsost, Tarkovics József államtitkárt, Szalay Imre, Leövey Imre min. tanácsosokat, b. Kaas Ivor orsz. képviselőt, Kammermayer Károlyt Budapest polgármesterét, Gerlóczy Károly polgármestert, Kun Gyula, Márkus József tanácsnokokat, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet tagjai között Tolnay Lajos elnököt, K. Lipthay Sándor alelnököt, Ney Béla titkárt, Ambrozovics Bélát, Hieronymi Károlyt, Lechner Lajost, Hollán Ernőt, Hauszmann Alajost, Czigler Győzöt, Horváth Lajost, Robiczek Sán. Pucher Józsefet, Pecz Samut, Mechwart Andrást, Zsigmondy Bélát, Fábian Jánost, Feszty Adolfot, Freund Vilmost, Kauser Józsefet, Quittner Zsigmondot, Schlick Bélát, Bexheft Mórt, Nagy Dezsőt, Szily Kálmánt, Éltető Eleket, Bukovics Gyulát, Alpár Ignácot, Pártos Gyulát, Ulrich Keresztélyt, Wohlfarth Henriket, a József-műegyetem, valamint az állami középipariskola tanárait, ez utóbbiak élén Hegedűs Károly igazgatóval, és még számos építész, mérnököt, szobrászt, építőmestert, a főváros legkiválóbb iparosait stb. stb. — A gyászolók legtöbbje gyalog, sokan a végtelen sort kepezett fogatokon — a nagy hideg és a kellemetlen havazás dacára kikísérte a Mester földi maradványait a kerepesiuti temetőbe a sír széléig, a hol érzelmeiket Tolnay Lajos — a lapunk homlokán olvasható — szónoklatban tolmácsolta, és mondott utolsó »Isten hozzád« a szeretett barátnak, a kitünő művésznek, a

főváros és az ország számos monumentalis épülete és építménye megteremtőjének. — Áldás kíséri emlékét!

† **Schmidt Frigyes** báró meghalt. A mi gyászunkkal egy időben hagyta itt világra szóló műveit az osztrák »Dombaumeister« is, ki f. hó 23-án költözött el az élők sorából 64 éves korában; az Osztrák mérnök- és építész-egylet táviratban értesítette az őt ért veszteségről a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletet, mely rögtön ugyanezen az úton fejezte ki »a mienkkel kétszeresen érzett csapás« fölötti fájdalmát, és egyúttal Schön Frigyes tagját fölkerlte, hogy az elhunyt ravatalára az egyesület nevében helyezzen koszorút, melynek nemzeti színű szalagján következő fölírás olvasható: »Dem grossen Meister — a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet«.

A budapest-erzsébetvárosi templom pályaterveit bíráló bizottság elnöke, Schüle Frigyes terjedelmes jelentését már bemutatta a bizottságnak, mely a pályázati program alapján a következő fölívást intézte a pályázókhoz: »A budapesti VII. ker. Szegényház-téren építendő róm. kath. templom pályázati tervei tárgyában a »XXIX. Zsoltár« — »Vörös kereszt« — »Budapest« jelige alatt beérkezett pályaművek szerkesztőihez. — A budapesti VII. ker. Szegényház-téren építendő róm. kath. templom terveire vonatkozólag, a templom építése ügyében kiküldött bizottság által kibocsátott pályázati hirdetmény 6. §-a értelmében megalakult bíráló bizottság elnöke a beérkezett pályaművekről bírálatát elkészítvén, a fent említett jelige alatt beérkezett pályaművek tulajdonosai, illetve szerkesztői értesítetnek, hogy a pályaművekre vonatkozó írásbeli bírálatot Herein Károly tan. tollnoktól (Ujvárosház I. em. 17. ajtó) a f. v. mérnöki hivatal által kiállított s a pályamű átvételét igazoló bevétel felmutatása mellett, átvehetik, s a pályázati hirdetmény 8. §-a értelmében ezen előadói munkálatra, 15 nap alatt, vagyis f. évi február hó 5-ig bezárólag, ténybeli felvilágosító észrevételeiket megtehetik, s azokat írásban foglalva a bíráló bizottság elnökének átnyújthatják.« Ugyanezt a fölívást megkapták a nevük alatt pályázók is.

Budapest csatornázása. A főváros dunabalszéli részének csatornázására vonatkozó terveket a belügyminiszter a földművelésügyi miniszter véleménye alapján jóváhagyta s egyúttal megadta a fővárosnak az engedélyt arra, hogy az építkezést lehetőleg azonnal megkezdje s az építési költségeket a 25 millió forintos kölcsönből fűdözze. A tervekhez vonatkozólag a miniszternek két lényegesebb észrevétele van. Az egyik az, hogy a csatornaürüléknek a Dunába való beeresztésére az engedély ideiglenesen csak azon időpontig adatik meg, amíg a csatorna tartalmának gazdasági értékesítése iránt a földművelési miniszter a kellő berendezéseket végrehajtani képes lesz. Ép azért a gőzgépek és szivattyúk berendezésének már most úgy kell történni, hogy a gőzgépek és szivattyúk csekély átalakításokkal akkor is képesek legyenek rendeltetésüknek megfelelni, ha a csatornaürülék nem fog a Dunába bocsáttatni. A másik megjegyzése a miniszternek az, hogy a tervezett turbina-telepre nézve végleges határozat addig nem hozható, amíg a soroksári medence elzárásának, a táplálására szükséges csatornának, nemkülönben a kikötővé alakítandó soroksári medence hajózó zsilipjeinek tervei el nem készülnek. — A magasabb fekvésű területek lecsapolására szolgáló III. fögyűjtő tervei még tárgyalás alatt vannak, s azokra vonatkozó elhatározását a miniszter később fogja a fővárossal közölni. A miniszter azon reményének ad kifejezést, hogy a főváros hatósága ezen ügy a közegészségi érdekek, mint a főváros fejlődése szempontjából nagyfotosságú műnek a végrehajtása körül kellő eréllyel fog eljárni.

A prágai általános országos — jubilaris — kiállítás f. é. május hóban nyitják meg; jelentkezhetni jan. 31-ig a rendező bizottságnál (Prága, Wencelsplatz 55.) A ma-

gyar érdeklődőknek G o b i e t Arthur bizottsági tag (Prag, Karolienthal) szivesen szolgál fölvilágosításai és esetleg üzleti képviselőket is elvállal.

A Magy. Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályaitól hirdetett kis pályázatára (gyertyatartó) f. hó 26-áig három pályamű érkezett be; — a január 19-én lejárt építészeti nagypályázatára senki sem pályázott.

Árlejtés eredménye. Budapest budai utcaira szükséges zúzott mészkő szállítására jan. 26-án a legolcsóbb ajánlatot Schönfeld Károly nyújtotta be, mely szerint 8000 m³ követ az I. kerületi utakra 2 frt. 30 kr. — 2000 m³ követ a II. ker. utakra 2 frt 05 kr. — és 3000 m³ követ a III. kerületi utakra 2 frt 40 kr-ért szállít. — A csatornajavításokra Klein H. J. 10% engedménnyel ajánlkozott.

MAGYAR MÉRNÖK-ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET.

A vízépítési szakosztály ülése jan. 20-án. Elnök Bertalan Lajos, jegyző Landgraf János, jelen volt 28 tag. — A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után a jegyző fölolvasta az út-, vasút- és hidépítési szakosztálynak — lapunk 2. számában ismertetett — átiratát az »egyesületi tanács« megalkotása és a mérnöki cím és gyakorlatjog szabályozása dolgában. Bolla Mihály, Ney Béla és Dolecskó Mihály hozzászólása után mindkét javaslat eszméjét magáévá tette a szakosztály és az alakítandó 19-es bizottságba a 4 tagot — Bertalan Lajost, Bolla Mihályt, Dolecskó Mihályt és Landgraf Jánost — megválasztotta, egyszersmind fölkerlte e négy tagot, hogy a javaslatokat a jövő ülésig részletesen tanulmányozzák és erről jelentést tegyenek, hogy azokkal a szakosztály akkor részleteiben is foglalkozhassék. Végül Miklós Ödön ismertette a mérnöki cím és gyakorlatjog szabályozása dolgában a kultuszminiszterhez küldendő fölirati javaslatokat; ezzel az ülés bezáratott.

Az út-, vasút- és hidépítési szakosztály ülése jan. 21-én. Elnök Tolnay Lajos, jegyző Felszeghy Ferenc, jelen volt 22 tag. A napirend során Gulácsy Béla tett jelentést a Magyarország építő anyagainak ismeretése dolgában kiküldött albizottság működéséről, mely szerint az albizottság elnöke Nagy Dezső már 150 építő anyagot megvizsgált, és több mint 200 drb minta elő van készítve. A szerkesztendő mű számára már annyi anyag gyűlt össze, hogy immár a sajtó alá rendezésről kell gondoskodni; azért javasolja, hogy az egyes szakosztályok 2—2 tagjából, valamint az orsz. geológiai intézet 2 tagjából állandó anyagbizottság alakíttassék, mely a jelentésben vázolt program szerint a művet összeállítja és kiadja, az erre szükséges költséget akár előfizetés akár gyűjtés útján beszerzi, az esetleges hiányról pedig az egyesület gondoskodik. A javaslat egész terjedelmében elfogadtatott és a választmány megkeresett, hogy annak végrehajtásáról gondoskodik.

Rendkívüli választmányi ülés január 22-én. Elnök Tolnay Lajos, jelen volt 26 tag. Elnök mély megilletődéssel bejelentette, hogy Ybl Miklós egyesületi alelnök ma reggel 4 órakor elhunyt; sem idő, sem alkalom nem lévén arra, hogy az elköltözött elvülhetetlen érdemeit méltassa, fölkerlte a választmányt, hogy a titkárnak a végtisztességtételre, illetőleg a további teendőkre vonatkozó előterjesztését hallgassa meg. Erre a titkár javaslatára elhatározatott, hogy az egyesület külön gyászjelentést ad ki, a ravatalra koszorút helyez, a sirnál az egyesület elnöke búcsúzik el a feledhetetlen kartársától, az egyesület az özvegyhez részvétiratot intéz, és az elnökség annak idején javaslatokat fog tenni az elhunyt emlékének méltó megőrkítése végett.

A gépészeti és gyáripari szakosztályok ülése jan. 24-én. Elnök Bexheft Mór, jegyző Kelényi Ödön, jelen volt 32 tag. A napirend során a jegyző fölolvasta azt a

jelentést, melylyel a Technologiai Iparmuzem által adandó szakvélemények és szaktanácsok szabályzata dolgában kiküldött bizottság működéséről beszámolt; a bizottság átvizsgálta az egész szabályzatot és kijelölte azokat a pontokat, a melyek módosítandók volnának — munkálatát azon az alapon végezvén, hogy az intézet főleg anyagvizsgálatokkal foglalkozzék. A javasolt módosítások egyhangúlag elfogadtattak, és letárgyaltatott az a fölrati javaslat is, melynek kíséretében — a választmány útján — a módosítások elfogadás végett a kultuszminiszterhez fölterjesztnének. Mielőtt azonban a javaslat a választmány elé kerülne, a szakosztályok felkérlik a mű- és középítési szakosztályokat, hogy az eredeti szabályzat őket illető pontjaira tegyék meg észrevételeiket. — Ezután az Egyesületi Tanács megalkotása iránt készült javaslat a jövő ülés napirendjére tüzetett ki, és előleges tanulmányozás és tájékoztató ismertetés végett Cserháti Jenő, Jász Dezső, Jalsoviczky Géza és Kelényi Ödönből álló bizottságnak adatott ki.

A mű- és középítési szakosztályok ülése jan. 26-án. Elnök Pucher József, jegyző Nagy Virgil, jelen volt 32 tag. — Az egész ülést a műépítési szakosztály elhunyt elnöke Ybl Miklós emlékének szentelték a szakosztályok. Az elnök helyéből fölemelkedvén meghatott hangon, megindító szavakkal ecsetelte a nagy veszteséget, mely Ybl Miklós elköltözésével a magyar építő művészetet, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletet, és különösen annak e két szakosztályát sújtotta; tolmácsolta azt a mérhetetlen fájdalmat, melyet a gyászos eset szerte a hazában, a fővárosban, és első sorban az egyesületünk tagjaiban okozott; kifejezte azt a hitét, hogy a körünk-ből távozott csillag nem tűnt le végképpen, sőt annál fényesebben ragyog, minél tovább leszünk kénytelenek távollétét nélkülözni. Bejelentette, hogy a szakosztályok nevében a ravatalra koszorút helyezett, — és indítványozta, hogy elnökünk emlékének megörökítésére annak arcképe az ülésterem számára lefestessék. — Czigler Győző az arcképen kívül emlékszóborral óhajt a dicsőült emlékének adózni, mely a főváros egyik közterületén állíttassék föl. Ney Béla fölszólalása után a szakosztályok az indítványokat egyhangúlag elfogadták, és fölkérni határozták a választmányt az eszmék megtestesítése végett a szükséges lépéseket megtenni. — m —

A BUDAPESTI ÉPÍTŐMESTEREK, KŐMŰVES-, KÓFARAGÓ- ÉS ÁCSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

Az előjáróság egyik bíróság megkeresése következtében következő elvi jelentőségű határozatokat mondotta ki. A kérdések a következők voltak:

1. Vajjon az építési munkálatokban »pallér« elnevezés alatt működő iparossegéd, az 1884. évi XVII. t. c. 99. §-ában említett munkavezetőnek tekintendő-e? Erre az előjáróság ezt felelte:

Az építkezéseken pallér elnevezése alatt működő iparossegéd, az 1884. évi XVII. t. cikk 99. §-ában jelzett munkavezetőnek tekintendő; mert munkavezető és pallér azonosak és egyértelműek.

2. A munkásfelügyelő azonos-e a munkavezetővel, illetőleg a pallérral?

A munkásfelügyelő a munkavezetővel, illetőleg a pallérral nem azonos. A munkásokra való felügyelet a pallér hatáskörébe tartozik ugyan, de oly esetek is fordulnak elő, midőn a munkások felügyeletével egy másik segéd bizatik meg. Ily esetekben is azonban a munkások fölött a felügyeletet a pallér gyakorolja, a menyiben a műszaki munkálatok végrehajtását ő vezeti. A munkásfelügyelő és pallér elnevezés nem azonos és hatáskörük is különböző.

3. A segéd- vagy munkáspallér, kinek a kérdéses peres esetben 25 frt heti fizetése volt, a felmondás te-

kintetésében az ipartörvény 92. §-a, illetőleg a munkarend 8 §-a értelmében a pallérral egyenlő elbánás alá esik-e?

A segédpallérnak ép úgy, mint a főpallérnak Budapestben a munkarend 8. §-a értelmében, tekintet nélkül a fizetés mennyiségére, két heti fölmondásra van igénye; de a munkásfelügyelő szolgálati viszonya a heti kifizetés alkalmakor azonnal megszüntethető.

4. A segédpallér, valamint a pallér, a menyiben éjjel is végez munkálatokat, éjjelenként mennyi bért igényelhet?

Sem a főpallér, sem a segédpallér a rendes munkaidőn kívül, — habár éjjel is — teljesített munkájáért külön díjazást nem igényelhet; mert heti fizetése lévén, ez neki kijár még akkor is, ha az időjárás, anyagihiány vagy egyéb körülmények miatt a munka szünetel. Ez okból a palléroknak rendes fizetésükért dolgozniok kell minden időben, midőn azt a munkabeosztás megkívánja. Ugyanazért már a munkabér megállapításakor rendszerint figyelembe vétetik a munkával járó minden mellékkörülmény s midőn valaki a segédpallérnak 25 frt heti fizetést ad, ezzel már eleve tekintettel volt a rendkívüli munkára is. — th.

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsából.

1891. január 22.

Podmanický Frigyes br. alelnök az ülést megnyitván, a jegyzőkönyv hitelesítésével dr. Darányi Ignác és Lukács Antal tanácsstagok bizattak meg.

A napirend előtt Podmanický Frigyes báró kegyeletes szavakkal adózik az építészet nagy halottja: Ybl Miklós emlékének, a ki a tanácsnak is egyik legrégebb és legérdemesebb tagja volt. Fájó hangon s megható színekkel ecseteli a nagy veszteséget, mely az országot, különösen pedig a fővárost és a közmunkák tanácsát éri. Mert Ybl Miklós genialitását, nagy alkotó képességét és élete fogytaig tartott lankadatlan munkásságát szinte lehetetlen eléggé méltányolni. Másik kiváló erénye volt az a szerénység, melynél fogva ment volt minden hiuságtól s érzületében mindvégig megmaradt egyszerű polgárnak s mint ilyen egyedül kötelességének, művészetének és tudományának élt. Mindezeknél fogva kegyeletes kötelességének ismerte az elnök, hogy az elhunyt ravatalára a tanács nevében koszorút helyezzen. — Ezen intézkedést a tanács jóváhagyó tudomásul vévén, mélyen érzett fájdalmának jegyzőkönyvileg ad kifejezést s Darányi Ignác indítványára elhatározza, hogy Ybl Miklós emlékét akként is megörökíti, hogy a legközelebbi alkalommal valamely megfelelő utcát az ő nevével fog elnevezni.

Még szintén a napirend előtt Darányi fölszólalására elhatározza a tanács, hogy átír a fővároshoz a végből, hogy ez gondoskodjék az elektromos vasuton tapasztalható veszélyes menetsebesség megfelelő mérsékléséről.

A belügyminiszter leiratát, mely szerint az általános csatornázás terveinek létesítéséhez felsőbb jóváhagyását a fővárosnak megadta, a tanács örvendetes tudomásulveszi.

A várba tervezett út céljára a fehérvári kapu mellett levő katonai kaszárnyákat is ki kell sajátítani. E részben az a megállapodás jött létre, hogy a katonai kincstár e kaszárnyák helyiségének pótlására a Nándor-kaszárnyához háromemeletes toldalékokat fog építeni s a költséget a megállapított átalányösszegben a tanács fogja viselni. Ez alapon most a pénzügyminiszter a közös hadügyminiszterrel végleges megegyezést van hivatva létesíteni, mi iránt hozzá a tanács felterjesztést intéz.

A királyutcai elektromos vasút közigazgatási bejárása alkalmakor a vállalat a tervtől eltérőleg a körüttől kifelé mindenütt kettős vágányt, másrészt a körüttől befelé a Próféta-utcaig egy vágányt kiterővel kért engedélyezni. A főváros ezek iránt most vett engedélyező határozatához a tanács hozzájárul.